

تأثیر پوشش در تربیت جنسی کودک

ریحانه محبوبی رباط سنگی^۱ و مینا اعزازی^۲ و فرشته هادیان پور^۳ و معصومه جودکی^۴

چکیده

مسئله تربیت به طور کلی از بنیادی‌ترین مباحث علوم انسانی و یکی از مباحث زیربنای اجتماع است و تکامل و ترقی جوامع بشری به آن مربوط می‌شود و اگر انسان‌ها با اصول و روش‌های تربیتی آشنا باشند و خود و دیگران را بر اساس آن تربیت نمایند، همواره به سوی تکامل، ترقی و استقلال حرکت خواهند کرد؛ و از آنجا که یکی از ارکان اصلی و سازنده تربیت انسان تربیت جنسی اوست، بدون تردید، بخشی از موفقیت‌ها و کامیابی‌های بشر در گروی تربیت جنسی است. تربیت جنسی کودک عبارت است از مجموعه اقدامات و تدابیر تربیتی شامل آموزش، هدایت، مراقبت و به کارگیری اصول و روشهای درست که موجبات رشد غریزه جنسی در جهت تعالی و تکامل شخصیت جنسی کودک فراهم گردد؛ به نحوی که در سنین بالاتر دچار لغزش نگردد و بتواند از این غریزه به نحو مطلوب برای اجرای وظیفه زناشویی و رشد فردی و اجتماعی استفاده کند. مراحل اولیه زندگی با حیات کودک در ارتباط است و بسیاری از خصائل رفتاری و شخصیتی او در این سنین پایه گذار می‌شود؛ لذا باید والدین با حفظ پوشش رفتارهای صحیح (تربیت جنسی) را در او ایجاد نموده و از ریشه‌دار شدن رفتارهای غلط جلوگیری نمایند. این پژوهش با روش توصیفی تلاش می‌نماید تأثیر پوشش در تربیت جنسی کودک مورد بررسی و تحلیل قرار دهد. تحقیق حاضر به منظور تجزیه و تحلیل موضوع، سوال زیر را مطرح کرده است که پوشش والدین چه تاثیری در تربیت جنسی کودک دارد؟ بررسی منابع تربیتی نشان می‌دهد که از اثرات پوشش در تربیت جنسی می‌توان به حفظ شرم و حیا، جلوگیری از بلوغ جنسی زودرس و پیشگیری از انحراف جنسی اشاره کرد که توجه به این اثرات در شکل‌گیری اخلاق جنسی و عرفی فرزندان اهمیت بسزایی دارد.

واژگان کلیدی: پوشش، تربیت جنسی، حجاب، کودک

^۱ . طلبه دانش آموخته سطح ۲. حوزه علمیه الزهرا (س). استان تهران. شهرک واوان. ایران. reyhanehmahbobi29@gmail.com
ORCID:0009-0003-2597-9200

^۲ . طلبه دانش آموخته سطح ۲. حوزه علمیه الزهرا (س). استان تهران. شهرک واوان. ایران. F.ezazei@gmail.com
ORCID:0009-0001-5374-3719

^۳ . طلبه دانش آموخته سطح ۲. حوزه علمیه الزهرا (س). استان تهران. شهرک واوان. ایران. fereshtehadianpor@gmail.com
ORCID:0009-0008-1176-9110

^۴ . طلبه دانش آموخته سطح ۲. حوزه علمیه الزهرا (س). استان تهران. شهرک واوان. ایران. judi5889@gmail.com
ORCID:0009-0000-0678-2726

تربیت جنسی در یک معنای فراتر از احساس جنسی، به رشد شخصیت اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی افراد نیز نظر دارد. تربیت جنسی، تربیت انسانها در دوره های رشد کودکی، نوجوانی و جوانی است. آمادگی روانی برای ازدواج و داشتن یک زندگی سالم خانوادگی برای آنها، ضرورت توجه به احکام دینی را ایجاب میکند. مسئله تربیت جنسی کودک از مسائل مهمی است که مورد توجه متولیان امر تربیت قرار گرفته است و صاحب نظران و اندیشمندان تربیتی به این نتیجه رسیده اند که در دوران کودکی، پایه های اساسی ساختمان شخصیت انسان شکل می گیرد و دوره نوجوانی به بعد، زمان تثبیت شخصیت انسان است. اگر رعایت نکات مربوط به پوشش از سوی والدین در قبال فرزند به اندازه و به موقع باشد، کودک نیز در آینده از تعادل روانی و اخلاقی و هماهنگی بیشتری در شخصیت برخوردار خواهد بود.

این مقاله درصدد بیان تاثیرات پوشش در تربیت جنسی کودک هست و تلاش کند به این سوال پاسخ دهد که رعایت پوشش از سوی والدین چه تاثیراتی در تربیت جنسی فرزند خواهد داشت؟ به نظر می رسد که رعایت پوشش از سوی والدین و متربیان کودک باعث حفظ شرم و حیا، جلوگیری از بلوغ جنسی زودرس و پیشگیری از انحراف جنسی می باشد.

درباره تربیت جنسی کودک پژوهش های زیادی صورت گرفته است و در کتاب های تربیتی به این موضوع پرداخته شده است. برای نمونه می توان به مقاله « تربیت جنسی کودک و نوجوان از منظر آیات و روایات » نوشته زیبا رودی و معصومه محسنی اشاره نمود که در این مقاله عوامل موثر در تربیت جنسی و راهکارهای موثر در تربیت جنسی نگاشته شده است. ناصر باقری و شیرین پولادی (۱۳۹۹) در مقاله «تربیت جنسی کودکان توسط والدین»، دیدگاه والدین در زمینه ی تربیت جنسی، مراحل رشد جنسی، مراحل پیدایش هویت جنسی، آموزش های اولیه جنسی به کودکان و آگاهی به رفتارهای بهنجار و نابهنجار جنسی را بیان می کنند؛ اما تحقیق پیشرو اهداف تربیت جنسی، تربیت جنسی در دوره کودکی و تاثیر پوشش در تربیت جنسی پرداخته است.

آنچه اهمیت این مسئله را آشکار می کند دانستن این مطلب است که از نظر تربیتی، پایه های اساسی رشد شخصیت کودکان و نوجوانان از طریق تقلید نهاده می شود و این شیوه تقلید هم از راه شنیداری و هم از طریق بصری حاصل می شود. بنابراین رفتار والدین تأثیر فراوانی بر روی کودکان دارد. کودک نمی تواند در کارهای شان هدف گیری درستی داشته باشد، لذا تمام توجهش به پدر و مادر و اطرافیان است، اعمال و حرکات آنها را

مشاهده می‌کنند و از آنان تقلید می‌کنند. این امر در مورد پوشش نیز صدق می‌کند. اگر مادر همیشه با پوشش مناسب در مقابل فرزندان خود ظاهر شده باشد، کودک هم سعی می‌کند همان پوشش را از مادر تقلید کند و در دوران نوجوانی که نوبت به انتخاب می‌رسد، سعی می‌کند با مادر همانندسازی کند و همان شیوه مادر را برای خود انتخاب کند.

از آن جایی که ریشه‌ی بسیاری از انحرافات جنسی در بزرگسالی، از کودکی آغاز شده است، بنابراین ضرورت توجه به تربیت جنسی کودکان اهمیت می‌یابد.

۲- مفهوم شناسی

برای درک بهتر این مقاله واژه‌های پوشش و تربیت جنسی مفهوم شناسی می‌گردند.

۲-۱- پوشش

پوشش در لغت نامه دهخدا، اسم مصدر از پوشیدن. (دهخدا، ۱۳۷۷) و در فرهنگ معین بهپوشیدن؛ جامه، لباس؛ پرده، حجاب و سقف خانه معنا شده است. (فرهنگ معین، ۱۳۸۲) در فرهنگ اسلامی درباره پوشش مادی و معنوی، واژه‌هایی مانند لباس (میزان الحکمه، واژه تقوی، ج ۱۰، ص ۶۲۴)، ستر (میزان الحکمه، واژه حجاب، ج ۲، ص ۲۵۹)، حجاب (حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۴، کتاب النکاح ابواب مقدمات نکاح، باب ۱۰۴، ص ۱۴۰)، ثوب (کلینی، فروع کافی، ج ۵، ص ۵۱۹)، کساء (غرر الحکم و درر الکلم، ص ۲۵۷)، موارد (حرعاملی، وسائل الشیعه، ج ۳، ابواب لباس مصلی، باب ۲۱، ص ۲۸۱) و غیره به کار رفته است. افزون بر این واژه‌های عام، از واژه‌های خاصی که بیان‌کننده نوع ویژه‌ای از پوشش هستند، در متون دینی اسلام استفاده شده است. برای مثال، خمار (مجلسی، بحار الأنوار، ج ۸۸، ص ۱۲۷) و جلباب (طبرسی، احتجاج، ص ۹۸) جمله پوشش‌های بانوان هستند که در قرآن و احادیث، زنان به استفاده از آن‌ها توصیه شده‌اند.

پوشش: دربردارنده همه شکل‌های پوشیدن لباس و انواع مختلف پوشاک است. این کلمه در فرهنگ زبان ایرانی بیشتر با واژه حجاب عجین است که معنای عربی لغت پوشش است و نوعی از آن است که در زمینه دینی و با ویژگی‌های اسلامی شناخته می‌شود. لذا حجاب الگویی ویژه از پوشش با محدوده معین است که دربردارنده ارزش‌های اسلامی است؛ به گونه‌ای که امروزه در جهان، پوشش اسلامی به نمادی برای مسلمانان تبدیل شده است. معنای هر سبک لباس و هر نحوه پوشش، از خلال نسبتی که با مقوله‌هایی همچون مردانگی یا زنانگی، طبقه، منزلت، نقش اجتماعی، ارزش‌ها یا ضدارزش‌ها و به طور کلی با ساختارهای اجتماعی برقرار می‌کند، درک می‌شود. (جوادی یگانه و کشفی، نظام نشانه‌ها در پوشش، ص ۶۲-۸۷) البته شهید مطهری از

قرار گرفتن لغت حجاب به جای پوشش در دوران معاصر انتقاد می کند و این جای گزینی را دارای بار منفی می داند:

بهرتر این بود که این کلمه عوض نمی شد و ما همیشه همان کلمه پوشش را به کار می بردیم؛ زیرا چنان که گفتیم معنای شایع لغت حجاب پرده است و اگر در مورد پوشش به کار برده می شود به اعتبار پشت پرده واقع شدن زن است و همین امر موجب شده که عده زیادی گمان کنند که اسلام خواسته است زن همیشه پشت پرده و در خانه محبوس باشد و بیرون نرود. (مطهری، ۱۳۸۴، ص ۴۳۰).

۲-۲- تربیت جنسی

تربیت در لغت مفهومی عام است که چگونگی نشو و نمو و کیفیت مادی و معنوی آن را شامل می شود. (مطهری، ۱۳۸۴، ص ۴۳۰). اما در اصطلاح عبارت است از: فراهم کردن زمینه ها و عوامل به فعلیت رساندن یا شکوفا ساختن استعداد های انسانی در جهت رشد و تکامل اختیاری آدمی به سوی هدف ای مطلوب بر اساس برنامه ای سنجیده. (مصباح یزدی، ۱۳۷۴، ص ۱۷). مقصود از تربیت جنسی، این است که کودک را به گونه ای بیرورانیم که هنگامی که به سن بلوغ رسید، حلال و حرام را در مسائل جنسی تشخیص دهد و به وظایف زناشویی و همسری آگاه باشد و از لایبالی گری بپرهیزد و راه و رسم عفت اسلامی، خلق و خوی او باشد و در وادی شهوت، سرگردان نشود. (بهشتی، ۱۳۷۰، ص ۲۴). بنابراین، تربیت جنسی، از آغاز کودکی شروع می شود و تا سن جوانی و میان سالی، ادامه پیدا می کند.

حافظ ثابت، تربیت جنسی را چنین تعریف کرده است: منظور از تربیت جنسی این است که زمینه ها و عواملی که مربوط به عوامل جنسی است، طوری فراهم شود که استعداد های شخصی در جهت رسیدن به کمال اختیاری فرد شکوفا شود و او برای رسیدن به کمال مطلوب یاری گردد. (ثابت، ۱۳۸۱، ص ۲۱).

به نظر می رسد که تربیت جنسی، عبارت است از اینکه در دوره های رشد کودکی نوجوانی و جوانی به گونه ای پرورده شود و آموزش ببیند که با جنسیت خود آشنا گردد و آن را بپذیرد؛ قدردان وجود خویش باشد و به آن افتخار کند؛ نقش مذکر یا مونث بودن از لحاظ اجتماعی را یاد بگیرد؛ و احکام و آداب دینی در ارتباط با مسائل جنسی مربوط به خود و روابط با همجنس و جنس مخالف را فرا گیرد؛ آمادگی روانی برای ازدواج و تشکیل خانواده را پیدا کند؛ با مسائل مربوط به زندگی خانوادگی و روابط با همسر آشنا گردد و در سایه آن به آرامش برسد؛ به گونه ای توانمند شود که عواطف و فعالیت های جنسی خویش را در جهت قرب الی الله و جلب خوشنودی خداوند به کار گیرد. (فقیهی، ۱۳۸۴ه.ق، ص ۲۰).

۳-اهداف تربیت جنسی

در تعلیم و تربیت، «هدف» به وضع سودمند و مطلوبی گفته می شود که لازم است برای تحقق آن، فعالیت های مناسب تربیتی انجام گیرد. نخستین هدف تربیت جنسی، که از دوران کودکی یا بهتر بگوییم پیش از تولد آغاز می شود، این است که رشد جنسی کودکان، به طور طبیعی و سالم پیش برود و از بروز ناهنجاری، بلوغ زودرس و ابتلا به انواع انحرافات جنسی، پیشگیری شود؛ بلکه کودک، در محیطی آرام و بدون فشار جنسی و التهاب غریزی، رشد کند و در سنین نوجوانی بتواند بدون تحمل استرس ها، با ظهور امیال جنسی خود - که بروز آنها در این مرحله رشدی، طبیعی و به هنجار است- به شکل مطلوب مقابله کند و در سن جوانی، به حدی از رشد برسد که بتواند همسری مناسب و پدر یا مادری شایسته برای فرزندانش باشد.

از جمله اهداف تربیت جنسی، پیدا کردن شناخت درست از هویت جنسی خویش است. تربیت، باعث می شود که فرد، شناخت و انتظار درستی از هویت جنسی خود پیدا کند که مطابق با توانایی های جنسیتی اش باشد. اگر این هدف، در مرحله کودکی و نوجوانی برآورده شود، چنین فردی در دوره جوانی و بزرگسالی، به خوبی، وظایف خود را مناسب با جنسیتش برآورده می سازد، از تمایلات انحرافی، به دور می ماند و غرایز طبیعی اش به روشی سالم، ارضا خواهند شد. (فقیهی، ۱۳۸۴.ق، ص ۲۷).

بدون تردید، بخشی از موفقیتها و کامیابیهای بشر در گرو تربیت جنسی است؛ چرا که تکامل و تعالی انسان، بسته به تربیت و خودسازی در همه ابعاد وجود اوست و غریزه جنسی یکی از این ابعاد است. لذا هر مکتبی که ادعای تأمین سعادت بشر را دارد، باید برای غریزه جنسی، برنامه داشته باشد و پاسخ روشنی به آن دهد. هدف تربیت جنسی در اسلام، شرح اعمال جنسی نیست، بلکه راهنمایی افراد در برخورد با این نیاز و گاهی حتی جنس مخالف و در مراحل بعد با همسر، ایجاد عشق و علاقه و محبت در زندگی زناشویی، برخورداری از سلامت جنسی، دوری از فسق و فجور، حفظ عفت و پاکدامنی، حفظ کرامت انسانی و التذاذ مفید و موثر سالم که نمودی از لذت های معنوی آخرت است میباشد. (غزالی، کیمیای سعادت، جلد یکم، ص ۳۰۷).

هدف نهایی تربیت جنسی، همان هدف نهایی تعلیم و تربیت دینی یعنی قرب الی الله و وصول به کمالات شایسته و رضوان الهی است، لذا همه مبانی، اصول، روش ها و فعالیت های مربوط به جنسیت زن و مرد، باید در راستای وضع مطلوبی باشند که همان خوشنودی خداوند است. هر فرد، با قرار گرفتن در مسیر این هدف و با پرورش و تربیت بهینه استعدادها و جهت دادن به امکانات، خواسته ها و فعالیت هایش، درصدد به دست آوردن درجات و مراتبی از ان هدف بر می آید و ان کس که بتواند بین انگیزه ها، باورها و فعالیت های خود با

از نظر حکم شرعی، واجب نیست مادر همه اعضای بدن خود را از فرزندان خودش بپوشاند. بنابراین باز بودن سر و گردن، دست‌ها و پاها و ساق پا اشکالی ندارد با این همه از نظر تربیتی، پایه‌های اساسی رشد شخصیت کودکان و نوجوانان از طریق تقلید نهاده می‌شود و این شیوه تقلید هم از راه شنیداری و هم از طریق بصری حاصل می‌شود. بنابراین رفتار مادر تأثیر فراوانی بر روی کودکان دارد. کودک نمی‌تواند در کارهای شان هدف‌گیری درستی داشته باشد، لذا تمام توجهش به پدر و مادر و اطرافیان است، اعمال و حرکات آنها را مشاهده می‌کنند و از آنان تقلید می‌کنند. این امر در مورد پوشش نیز صدق می‌کند. اگر مادر همیشه با پوشش مناسب در مقابل فرزندان خود ظاهر شده باشد، کودک هم سعی می‌کند همان پوشش را از مادر تقلید کند و در دوران نوجوانی که نوبت به انتخاب می‌رسد، سعی می‌کند با مادر همانندسازی کند و همان شیوه مادر را برای خود انتخاب کند.

نتیجه گیری

تربیت جنسی یکی از مهم ترین ابعاد تعلیم و تربیت است که در چگونگی شکل گیری شخصیت انسان نقش مهمی داشته و بر افکار، عواطف و رفتارهای وی تاثیر گذار است. تربیت جنسی در لغت به معنای فراهم کردن زمینه ها و عوامل به فعلیت رساندن یا شکوفا ساختن استعداد های انسانی در جهت رشد و تکامل اختیاری آدمی به سوی هدف ای مطلوب بر اساس برنامه ای سنجیده است. از جمله اهداف تربیت جنسی، پیدا کردن شناخت درست از هویت جنسی خویش است. خانواده به عنوان اولین نهادی که فرزندان در آن رشد پیدا می کنند و مهارت های زندگی را می آموزند، نقش بسیار مهمی در شکل گیری شخصیت آن ها دارد. آنچه که فرزند می بیند و می شنود، اثرات مستقیمی بر روی ذهنیت او دارد و در آینده به صورت باورهای بنیادین خود را نشان می دهند. میزان پوشش والدین از جمله مسائل بسیار مهمی است که در شکل گیری اخلاق جنسی و عرفی فرزندان اهمیت بسزایی دارد. کودکان با توجه به پوشش والدین، به مفهوم حریم خصوصی، دوری و نزدیکی آدم ها پی می برند. بررسی موارد انحراف کودکان و نوجوانان نشان می دهد منشأ بسیاری از انحراف ها، بی احتیاطی های پدران و مادران در نوع پوششان است. افزون بر احتیاط های پدر و مادر و رعایت شرم و حیا در روابط جنسی، باید خود کودکان را نیز با حیا تربیت کرد؛ به گونه ای که در پوشاندن بدن و آلت تناسلی و پاهای خود جدیت کنند و از ظهور آن ها احساس شرم کنند. برخی از والدین تصور می کنند که کودکان شان متوجه رفتارهای و حرکات آنان نمی شوند لذا با پوشش نامناسب در مقابل فرزندان خود ظاهر می شوند. پوشش اطرافیان در بلوغ زودرس کودک نقش مهمی دارد. کودکی که قبل از سن نوجوانی هر روز با بدن نیمه عریان مادر و خواهر مواجه است، زمینه تحریک جنسی در او سریع تر و زیادتر می شود و باعث ظهور زودرس علائم بلوغ جنسی می گردد. تدبیر مناسب در تربیت فرزند و ایجاد شرایط مناسب می تواند نقش بسزایی در جلوگیری از انحرافات داشته باشد. بهترین زمان برای تربیت جنسی، دوره کودکی و بهترین مکان، محیط خانه است و اولین و مهمترین مسئولان تربیت جنسی والدین هستند، بنابراین از دشوارترین مسائل تربیتی، برخورد با مسائل جنسی کودکان و نوجوانان است. میل جنسی غریزهای نیرومند است که دست آفرینش آن را در نهاد آدمی نهاده تا ضامن بقای نسل باشد.

منابع

۱. آمدی، ع. (۱۳۷۸). غرر الحکم و درر الکلم، به تصنیف م. و ح. درایتی، چاپ دوم، قم: مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
۲. امینی، ا. (۱۳۶۸). آیین تربیت، چاپ دوازدهم، قم: انتشارات اسلامی.
۳. امینی، ا. (۱۳۷۶). اسلام و تعلیم و تربیت، چاپ چهارم، تهران: انتشارات انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
۴. بهشتی، ا. (۱۳۷۰). اسلام و تربیت کودکان، تهران: سازمان تبلیغات اسلامی.
۵. ثابت، ح. (۱۳۸۱). تربیت جنسی در اسلام، قم: مؤسسه آموزشی-پژوهشی امام خمینی (ره).
۶. جوادی یگانه، م. و کشفی، س. (۱۳۸۶). «نظام نشانه‌ها در پوشش»، کتاب زنان، سال دهم، شماره ۳۸.
۷. حر عاملی، م. (بی‌تا). وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۸. دهخدا، ع. (۱۳۷۷). لغت‌نامه، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
۹. دهنوی، ح. (۱۳۸۴). نسیم مهر (جلد دوم)، قم: انتشارات خادم‌الرضا (ع).
۱۰. شرفی، م. (۱۳۷۶). دنیای نوجوان، چاپ چهارم، تهران: انتشارات تربیت.
۱۱. طبرسی، ا. (۱۴۰۳ق). الاحتجاج، چاپ دوم، بیروت: منشورات الاعلمی للمطبوعات.
۱۲. غزالی، ا. (بی‌تا). کیمیای سعادت، به کوشش ح. خدیو جم، جلد اول، تهران: انتشارات علمی-فرهنگی.
۱۳. فقیهی، ع. (۱۳۸۴). تربیت جنسی در دوره‌های کودکی و نوجوانی از دیدگاه اسلامی، تهران: یسطرون.
۱۴. کوچتکف، و. (۱۳۶۹). روان‌شناسی و تربیت جنسی کودکان و نوجوانان، ترجمه م. تقی‌زاده، چاپ دوازدهم، تهران: بنیاد.
۱۵. کلینی، م. (۱۳۶۷). الاصول و الفروع من الکافی، چاپ سوم، تهران: دارالکتب الاسلامیه.

۱۶. مجلسی، م. (۱۴۰۳ق). بحار الأنوار، تهران: المكتبة الإسلامية.
۱۷. محمدی ری شهری، م. (۱۳۷۷). میزان الحکمه، ترجمه ح. شیخی، قم: دارالحديث.
۱۸. مدن، ی. (۱۴۱۶ق). التریبه الجنسیه للاطفال و البالغین، چاپ اول، بیروت: دارالمحجہ البیضاء للطباعه والنشر و التوزیع.
۱۹. مصباح، ع. و دیگران. (۱۳۷۴). روان شناسی رشد با نگرش به منابع اسلامی، تهران: سمت.
۲۰. مصطفوی، س. (۱۴۱۶ق). التحقیق فی کلمات القرآن الکریم، چاپ اول، (بی جا): موسسه الطباعه و النشر.
۲۱. مطهری، م. (۱۳۸۴). مسئله حجاب، تهران: صدرا.
۲۲. ماسن، ه. (۱۳۶۸). رشد و شخصیت کودک، ترجمه م. یاسایی، تهران: نشر مرکز.

